

УДК 378

Бурик Марина Сергіївна

*аспірантка кафедри технологічної та професійної освіти,
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
м. Глухів*

*Науковий керівник – Хоруженко Тетяна Анатоліївна к.п.н., доцент
кафедри технологічної і професійної освіти*

САМОСТІЙНА РОБОТА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОДНА З УМОВ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Самостійна робота – це такий вид діяльності людини, який полягає в самостійному визначенні мети, завдань, засобів їх досягнення на основі пізнавальних потреб та інтересів, та виборі власного пізнавального шляху, спрямованого на створення творчого освітнього продукту.

Самостійна робота будується із урахуванням навчальних планів та навчальних програм із вивчення певної дисципліни, а також інтересів і необхідних знань студента. Самостійна робота буває двох видів: аудиторна (виконується під чітким контролем викладача) і позааудиторна (виконується самостійно студентами в бібліотеці, читальному залі тощо). Позааудиторна навчальна діяльність спирається на самодіяльність, свідомість, активність та ініціативу студента. Вірно організована позааудиторна діяльність в розвитку студента має не менш важливе значення, ніж активна робота в аудиторії.

Ми виділяємо чотири педагогічні умови формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. Першою педагогічною умовою формування самоосвітньої компетентності є *цілеспрямований розвиток у студентів потреби в самоосвіті та самовдосконаленні*. Так, на початкових етапах формування самоосвітньої компетентності студентів варто застосовувати педагогічне стимулювання як засіб залучення майбутніх вчителів до самоосвітньої діяльності. Результатом самоосвітньої діяльності студента є не лише певні знання, уміння та навички, а й розвиток таких компетентнісних якостей, як: самостійність, відповідальність, наполегливість, критичність тощо.

Педагог Єсіпов Б. П. вважає, що самостійна робота, яка входить в процес навчання – це така робота, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, викладача, але за його завданнями в спеціально наданий для цього час, при цьому учні повинні свідомо досягнути поставленої мети, проявляючи свої зусилля і виражаючи в тій чи іншій формі результати своїх розумових здібностей (Єсіпов, 1961, с.15).

Другою педагогічною умовою формування формування самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя трудового навчання та технологій є *системно-послідовне формування «умінь навчатися»*. Так, майбутній учитель має оволодіти обраною професією, використавши при цьому здобутий обсяг природничо-математичних і соціально-гуманітарних знань. А це, природно, вимагає сумлінного, самостійного навчання.

Педагог-теоретик Махмутов М. І. вважає самостійну роботу найважливішим засобом формування активності і самостійності, причому передбачається широке використання в ній різних дидактичних матеріалів, наочних посібників та інших засобів навчання для забезпечення більш високої активності студентів (Махмутов, 1991, с. 37).

Третьою умовою ефективного формування самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій є *створення сприятливого середовища для самоосвітньої діяльності учнів.*

Зокрема, для забезпечення сприятливих психолого-педагогічних умов впливу освітнього середовища на організацію самоосвіти майбутніх учителів важливо знати, що:

- діяльнісний компонент відображає сукупність різних видів діяльності, необхідних для самостійного навчання і різнобічного розвитку особистості учня;

- комунікативний компонент характеризує простір міжособистісної взаємодії майбутнього учителя з власне освітнім середовищем та його суб'єктами;

- змістовий компонент включає зміст освіти (навчальні плани), зміст навчання (навчальні програми), розроблені відповідно вимог освітніх стандартів, зміст виховання, що характеризує особистісні цінності, якості (комунікація, автономність, відповідальність) фахівця певної кваліфікації;

- до матеріально-технічного компонента відносимо всю інфраструктуру професійно-технічного навчального закладу (зразки сучасного технологічного устаткування, різноманітні друковані засоби навчання, технічні засоби навчання, персональні комп'ютери, мультимедійні комплекси, мережа ІНТЕРНЕТ тощо), які, насамперед, є засобами формування самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.

Педагог Підкасистий П. І. розглядає самостійну роботу як «засіб організації та виконання визначеної пізнавальної діяльності; що формує в них на кожному етапі його руху від незнання до знання необхідний об'єм і рівень знань, навичок та вмінь для вирішення певного класу пізнавальних задач і відповідного переходу від нижчого до вищого рівня розумової діяльності; виробляє в особі психологічну установку на самостійне систематичне поповнення своїх знань і вироблення умінь орієнтуватись в потоці наукової інформації під час розв'язування нових пізнавальних задач; є найважливішою умовою самоорганізації і самодисципліни в оволодінні методами пізнавальної діяльності; є найважливішою зброєю педагогічного керівництва і управління самостійною пізнавальною діяльністю в процесі навчання» (Підкасистий, 2002, с.149).

Четвертою педагогічною умовою ефективного формування самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій є *педагогічно правильна організація самоосвіти і самовиховання учнів.* Вона передбачає перш за все ознайомлення з методами самовиховання, структура яких складається з таких способів: методи самопізнання (самоспостереження, самоаналіз, самооцінювання), методи саморегуляції (самопереконавання, самокритика, самопримус,

самоконтроль, самонаказ, самонавіювання), методи стимулювання (самопідбадьорення, самозаохочення, самопокарання) (Мося, 2013, с. 9).

Оконь В. стверджує, що самостійність підростаючого покоління потрібно розуміти як самостійність дій та самостійність мислення, тісно між собою пов'язаних. Самостійна пізнавальна діяльність у загальному вигляді складається з кількох етапів: вибір та планування робіт, їх виконання, здійснення самоконтролю в ході виконання та перевірка виконаного (Оконь, 1990, с. 67).

Таким чином, за результатами теоретичного обґрунтування педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування самоосвітньої компетентності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій, віднесено: цілеспрямований розвиток в студентів потреби в самоосвіті та самовдосконаленні; системно-послідовне формування «умінь навчатися» у майбутніх вчителів; створення сприятливого середовища для самоосвітньої діяльності студентів; педагогічно правильна організація самоосвіти і самовиховання майбутніх вчителів. Природно, для того, щоб забезпечити вказані педагогічні умови, треба уявити весь процес системно, у взаємозв'язках його складників, етапів, форм і методів, передбачити бажані результати – побудувати модель (Мося, 2013, с. 10).

Список використаних джерел та літератури

1. Есипов Б. П. Самостоятельная работа учащихся на уроках. Москва: Учпедгиз, 1961. 239 с. **2. Махмутов М. И.** Современный урок: Вопросы теории. Москва: Педагогика, 1981. 191 с. **3. Мося І. А.** Розвиток самоосвітньої компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі загальноосвітньої підготовки. Методичні рекомендації. Київ : Інститут ГІТО ПЛИН України, 2013. 49 с. **4. Оконь В.** Введение в общую дидактику. Москва: Высшая школа, 1990. 189 с. **5. Пидкасистый П. И.** Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. Москв : Просвещение, 2002. 240 с.